

der har Æg første Gang i Juni. I 1935 begyndte et Par, som jeg havde haft under Observation flere Gange daglig her paa min Mark, først at bygge Rede ^{17/7}. Et Forhold, som jeg synes er meget mærkeligt, er, at jeg flere Gange har set Hannen betræde sine egne udføjne Unger. Naar Yngletiden er forbi, flokkes de om Aftenen og tilbringer Natten i Tagrørsbevoksningen i Moserne. I Oktober—November kan man undertiden atter høre Hannens Sang.

Ornithologiske Studier fra Ovesø, Thy,

med særlige Bemærkninger om visse i Omraadet ynglende
Fuglearter.

Mit einer deutschen Zusammenfassung.

Af BERNT LØPPENTHIN.¹

Indledning.

Gennem et halvt Aarhundrede, men heller næppe stort mere, har Ornithologernes Interesse været rettet mod Ovesø [eller Sønderhaa Sø], hovedsagelig grundet paa Tilstedeværelsen af Øen Madstedborg i den nordlige Del af Søen. Den landskabelige Skønhed er bemærkelsesværdig, og i ornithologisk Henseende hører Stedet til de vigtigste og interessanteste i Danmark. Madstedborg har dog ikke Førstepladsen blandt de danske Søfuglekolonier, som utvivlsomt maa tilkomme Græsholmen ved Christiansø; efter Forf.s Opfattelse overflyves den ogsaa af Nordre Rønner, samt maaske af Tipperne, men heller næppe af mange andre i dansk Ornithologi berømmede Fuglefristeder. Stavnsfjord og Hirsholmene kommer ret nær op ad den, men Steder som f. Eks. Vaarsø — og i endnu højere Grad Jordsand og Aarø Kalv — staar betydelig tilbage for den i ornithologisk Interesse.

Naturforhold.

For adskillige Hundrede Aar siden har Ovesø sandsynligvis staaet i aaben Forbindelse med Havet, men Landhævning

---

¹ Afsluttet Januar 1939.

1 : 20.000

Geodætisk Institut.

Fig. 1. Madstedborg. Indtegnet med tyk Linie (efter Højdekurven) Øens omtrentlige Udseende for Aar 1900.

har dog forlængst afbrudt denne. Nu strækker Søen sig gennem Sydthy, nogenlunde i Retning Nordnordvest—Sydsydøst; den er 8 km lang, men kun godt 1 km paa det bredeste Sted; Dybden er ubetydelig, nu under 3 m paa de dybeste Steder. Der kommer Tilløb nordfra, fra Nørhaa Sø og dennes Opland, hvor navnlig skal anføres Sjørring og Sperring Søer, der begge indtil for 60—70 Aar siden havde Fugleholme at fremvise,

men nu er udtørret. Udløbet, Hvidbjerg Aa, fører til Ørum og Flade Søer og derfra videre til Nissum Bredning.

Paa Madstedborg vidner de meget iøjnefaldende, ifølge Deklaration, tinglæst 27. September 1906¹, fredede Voldsteder om, at Øen har haft strategisk Betydning i gammel Tid. Det var utvivlsomt en Folkeborg, hvor Menneskene kunde samles og forsvare sig i urolige Tider. Egentlig Bebyggelse synes der imidlertid ikke at have været (BRUUN; TRAP).

I 18. Aarhundrede synes der kun at have været 1 Ø, men i alle Tilfælde sidst i 19. Aarhundrede fandtes en lille Holm paa 125—150 m² Syd for Hovedøen, der dengang var paa ca. 5½ ha.

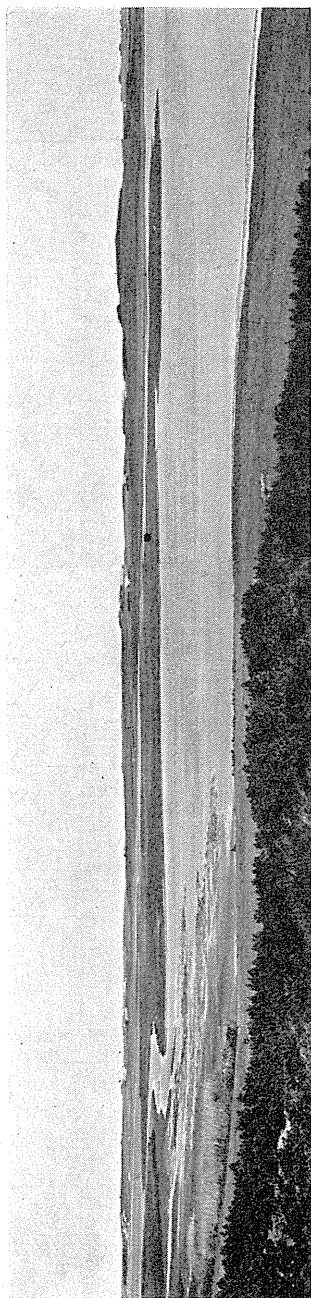
I den forløbne Del af dette Aarhundrede har Ovesø og med den Madstedborg skiftet Udseende 2 Gange, idet Vandstanden er blevet sænket grundet paa de omfattende, fortsatte Udtørningsarbejder i den nordligere Del af Sydthy. Det kneb med at holde Vandet borte fra de sidst i 19. Aarhundrede tørlagte Arealer, og Opmærksomheden rettedes derfor mod det første større Bassin, Vandet skulde passere paa Vej mod Limfjorden, nemlig Ovesø. Kendelse angaaende Vandstandsænknning afsagdes første Gang 31. Juli 1900, men der gik et Par Aar, til 1903, inden Arbejdet blev fuldført. Vandspejlet i Søen stod da ca. 80 cm lavere end før Aarhundredskiftet, og baade Madstedborg og »Lilleø« var vokset betydelig, førstnævnte til ca. 10 ha, sidstnævnte til ca. ½ ha (sml. Fig. 1); Øerne var adskilt ved en kun faa m bred, lavvandet Strækning. Ved denne Vandstandsænknning blev en lidt sydligere i Ovesø beliggende Holm landfast med Vestbredden, hvilket bevirkede, at en derværende Fuglekoloni straks forsvandt.

Vandmængden var imidlertid stadig større end ønsket i Ovesøs Opland; Spørgsmaalet blev derfor paany taget op til Drøftelse, og 20. April 1931 blev atter afsagt Kendelse om Vandstandsænknning. Denne Gang sænkedes Vandspejlet ca. 70 cm, hvorved Fladvandet mellem de 2 Øer blev tørlagt, og Madstedborg fremtræder nu som 1 Ø med et samlet Areal paa henvend 15 ha. Afstanden fra Madstedborg til Søens Vest-

¹ Denne og de følgende Oplysninger vedrørende Vandstandsænknningen skyldes i første Række Madstedgaards mangeaarige Ejer LAUR. SØNDERGAARD.

bred var kun kort, men Frygten, man uvilkaarlig havde nærret for, at Øen skulde blive landfast, viste sig ugrundet i denne Omgang. Der er forholdsvis dybt Vand her og navnlig et betydeligt Lag Mudder, saa det er umuligt at naa Øen fra denne Side paa anden Maade end i Baad. Øst for Madstedborg er Søbunden derimod sine Steder fast, og ogsaa før i Tiden kunde de paa Øen i Sommer-tiden græssende Kreaturer lejlighedsvis vade de 2—300 m eller saa til Østbredden af Ovesø. Efter sidste Vandstandsænkning er endvidere et Par Smaaøer dukket op Øst for Madstedborg, og en Halvø strækker sig nu fra Land over mod Øen. Det er saaledes nu endnu lettere end før 1931 at vade over ad denne Vej, hvorfor der ogsaa maatte hegnes for Kvæget.

Efter det meget tørre Foraar 1938 var Vandstanden i Ovesø særlig lav, og betydelige Mudderbanker blev blotlagt, bl. a. langs Vestbredden af Søen, udfør Madstedborg (Fig. 2). Faren for, at Øen skulde blive landfast, syntes yderligere at true, men da Strømmen stadig holdt en Rende aaben, skete dette

B. LÖPPENTHIN fot.
Fig. 2. Madstedborg set fra Vest, 16. 6. 1938. Ret anselige Mudderflader, blotlagt i 1938, ses udfør Søbredden.

ikke. Smaaholmene Øst for Madstedborg var derimod delvis smeltet sammen med Land.

Ovesø omgives næsten overalt af Agerland; umiddelbart ved Bredderne findes — gennemgaaende ret smalle — Engstrækninger. Sumpplantevegetationen er ikke særlig fremtrædende; smalle eller ingen Bræmmer af Rør eller Siv skiller Engen fra den aabne Vandflade.

Madstedborg er kun faa m høj, træløs og dækket af en næsten overalt frodig Græsvegetation; kun nogle Tidsler og Nælder rager op hist og her. Udfør Kysten findes smaa Sivholme et Par Steder. Jordbunden er noget stenet, og angivelig kan Markredskaber ikke anvendes, men sidstnævnte turde ogsaa være uden Interesse, da Voldstederne jo er fredet, og Øen endvidere er et godt Aktiv, som den er, en god Græsgang, der Sommeren igennem kan føde et Par Snese Korthornstude. Græsset gødes af Fuglene, hvoraf der nok er mange rugende Par, men bortset fra Splitternernes Kolonier ligger Rederne ikke saa tæt, at Vegetationen slaas ned. Endelig er Hættemaagerne en ikke uvæsentlig Indtægtskilde; med Eksport til England for Øje er Æggene i de senere Aar solgt til ganske gode Priser. Madstedborg hører under 2 Gaarde, hvis Jorder gaar ned til den nærliggende Del af Ovesø; Ejerne driver Øen i [uskiftet] Fællesskab.

Undersøgelser over Fuglefaunaen.

KJÆRBØLLING synes ikke at have kendt Madstedborg; derimod nævner COLLIN oftere Øen paa Grundlag af Meddelelser fra HEIBERG, der levede i Thisted 1869—79. I dette Aarhundrede og ikke mindst i de sidste 10 Aar har Madstedborg været Genstand for levende Interesse og gentagne Gange været gæstet af Ornithologer, der ogsaa har givet Beretninger derfra (HANSEN, KNUDSEN, KJÆR). Forf.s første Besøg paa Stedet faldt 1. Juni 1927, men dette strakte sig kun over en Eftermiddag. 6.—9. Juni 1936 vendte jeg tilbage for at studere Fuglefaunaen, og siden har jeg besøgt Eggen 9.—13. og 18.—19. Juni samt 19. Juli 1937 og endelig 13.—14. Juni 1938 for at faa et Indtryk af Fuglebestanden i Yngletiden og dens Svingninger fra Aar til Aar. Under Opholdene har jeg

stedse mødt den største Gæstfrihed hos Ejerne og er i denne Anledning de Herrer LAURIDS SØNDERGAARD, NIELS SØNDERGAARD og PETER PEDERSEN megen Tak skyldig. Endvidere rettes en Tak til Bestyrelsen for JAPETUS STEENSTRUP's Legat, hvorfra jeg har modtaget Støtte til 2 af Rejserne.

Ved umiddelbar Iagttagelse frembyder Madstedborgs Fuglefauna et mærkelig marint Præg. Splitternen, der ellers i Danmark er en udpræget Yderkystfugl, yngler aarlig her i ret anseligt Tal, ligesaa Strandskaden og Gravanden, men paa den anden Side har jeg aldrig konstateret den Toppede Skallesluger, der synes at rugge konstant i Ørum Sø (sml. LØPPENTHIN, 1937). Tilstedeværelsen af de Toppede Lappedykkere saavel som Blishønsene og Troldænderne minder dog stadig Iagttageren om, at han har en Ferskvandslokalitet for sig.

I det følgende, hvor Forf.s egne Iagttagelser navnlig er lagt til Grund for Fremstillingen, selvsagt med tilbørlig Hensyntagen til den foreliggende Litteratur, tilsigtes at give et Billede af Fuglefaunaen i Yngletiden i og ved den nordlige Del af Ovesø. Som naturligt er særlig Vægt lagt paa Forholdene paa Madstedborg, der vel altid vil være Kernen i en ornithologisk Beretning fra den her behandlede Egn.

Krikand, *Anas crecca*. Arten ruger ikke paa Madstedborg, men jeg har ofte set den i Yngletiden ved og paa Ovesø, mest enkeltvis eller faa sammen. 14. Juni 1938 saas dog 30—40 Stk. sidde paa Øen.

Atling, *Anas querquedula*. Forf. har kun iagttaget den en enkelt Gang, 1 Eksemplar 13. Juni 1937.

Pibeand, *Anas penelops*. HEIBERG (p. 39) siger udtrykkelig: »Den yngler ikke i Thy.« SCHIØLER (1925, pp. 364 og 373) anerkendte ikke Pibeanden som dansk Ynglefugl, men efter den Tid er Pibeandebestanden paa Saltholm blevet kendt nok blandt Ornithologer.

Da Forf. 10. Juni 1937 opholdt sig paa Madstedborg iagttoges gentagne Gange et Par Pibeænder, ♂ og en meget lys ♀, baade sammen og hver for sig. Ogsaa 11. og 12. Juni obser-

B. LÖPPENTHIN fot.

Fig. 3. Rede af Pibeand, *Anas penelops*. Madsted 13. 6. 1937.

B. LÖPPENTHIN fot.

Fig. 4. Redeplads for Pibeand. Madsted 13. 6. 1937. Reden ved ▲.

veredes Fuglene, men jeg ænsede dem ikke særlig, da jeg — i Analogi med SCHIØLER's Opfattelse i sin Tid — ansaa Parret for ikke-ynglende Oversomrere. Om Aftenen 12. Juni meddelte Sognefoged PETER PEDERSEN mig imidlertid, at han tilfældig havde fundet en ham ubekendt Anderede paa en 12—15 m høj, med Bjergfyr beplantet Klit lige ved Søen (Hokelbakke, se Fig. 1).

Min Interesse for Pibeændernes Tilstedeværelse forøgedes omgaaende, og ved Eftersynet straks efter fløj den iagttagne, lyse Pibeand ♀ fra Reden, der indeholdt 8 normale, flødefarvede Æg; næste Dag var endnu 1 Æg kommet til (Fig. 3). Æggene var temmelig ens; et af dem maalte $51,2 \times 37$ mm. Reden var anlagt i en Hjelmetue paa et aabent Parti nær Klittens Top (Fig. 4). De Gange, jeg kontrollerede Stedet, fløj Moderfuglen altid en bestemt Runde og kastede sig paa et lille Fladvand bag Klitten, hvor den med Lethed kunde iagttages. I de kommende Dage blev Stedet besøgt af andre Interesserede (sml. ogsaa NØRGAARD), men blev herefter ikke tilsat før 19. Juli, da Forf. paany var ved Reden. Den var da tom og uden Ægskaller. Dunene medtoges. De er graabrune, Smaafjerene hvide med gullige Spidser.

Muligt har endnu et Par Pibeænder Sommeren 1937 holdt til i det her omtalte Terræn. Om Aftenen 13. Juni saas ♂♀ flyvende sammen udfør Hvidbjerg Aa's Udspring fra Ovesø. Under Forf.s Ophold paa Lokaliteten Juni 1938 iagttoges ingen Pibeænder.

16. Juli 1937 iagttog Forf. nogle Pibeænder i den allernordligste Del af Selbjergvejle, og en Del bemærkedes 18. Juni 1938. HOLSTEIN (p. 40) saa adskillige sammesteds 15. Juli 1928 og først i Juni 1931. Bevis for, at Pibeanden yngler i Hanherred foreligger dog endnu ikke.

Spidsand, *Anas acuta*. Kun bemærket 1 Gang af Forf., nemlig 1 ♂ paa Madstedborg 14. Juni 1938.

Stokand, *Anas platyrhyncha*. 1. Juni 1927 fandt Forf. Reden med 7 Æg paa Madstedborg, men i de senere Aar synes Arten ikke at have ynglet paa Øen. Den yngler dog andetsteds ved Ovesø; Ællinger er bemærket gentagne Gange. Flokke af ♂♂ er ofte iagttaget.

Skeand, *Spatula clypeata*. Arten har tidligere ynglet paa Madstedborg (HANSEN, p. 94; KNUDSEN, p. 16), men den er nu forsvundet derfra. Forf. har dog iagttaget Skeænder gentagne Gange i Ovesø, men kun enkelte eller faa sammen, flest ♂♂ og ingen Ællinger.

Gravand, *Tadorna tadorna*. Arten yngler aarlig omkring Ovesø, hvortil de gamle Fugle søger med Ællingerne. De ruger ikke paa Madstedborg, men i Yngletiden ses næsten altid nogle Gravænder paa eller omkring Øen. 13.—14. Juni 1938 holdt saaledes et Par med 8 Ællinger til mellem Øen og Søens Vestbred.

Troldand, *Nyroca fuligula*. For danske Ornithologer er Troldandekolonien utvivlsomt Madstedborgs vigtigste Attraktion. Artens Optræden som talrig Ynglefugl er imidlertid af ret ny Dato, men den har sikkert ynglet meget faatallig i Thy fra gammel Tid; Reden blev i alt Fald fundet ved Nors Sø 1834 (COLLIN, p. 671), men i Aarene 1869—1879 var det dog aldrig lykkedes HEIBERG (p. 39) at finde den »trods omhyggelig Eftersøgen«, ja han anfører (p. 47) endog Troldanden blandt de »Fugle, der antages tidligere at have ynglet i Thy, men som ikke ere gjenfundne«. Dette tyder unægtelig paa andre Forhold end de nuværende.

Som rugende paa Madstedborg synes Troldanden ikke at have indfundet sig før henimod Aarhundredskiftet. De første holdt til paa Øens nordvestlige Del, men allerede ca. 1906 havde de bredt sig (HANSEN, p. 94), saa de kunde træffes over næsten hele Øen. HANSEN nævner dog ingen Tal fra dette Tidspunkt og ej heller 1921; KNUDSEN (p. 14) omtaler »et stort Antal« 1925, men bringer ingen eksakt Angivelse. 1. Juni 1927 skønnede Forf. Bestanden til 30—50 Par. 1936 var et sløjt Aar for Troldænderne; der var nok af dem i Søen, men af en eller anden Grund ynglede kun [eller højst] en Snes Par paa Madstedborg. Mindst Halvdelen af Rederne var forladt, og Æggene laa tildels spredt omkring Stedet. Jeg formodede dengang, at Vandstandsænkningen i Ovesø bar Skylden, men næppe med Rette, thi 10.—11. Juni 1937 afmærkede jeg ikke mindre end 76 Reder, hvoraf kun 5—6 var forladt. 13. Juni 1938 taltes 54 Reder, hvoraf ligeledes kun en

B. LÖPPENTHIN fot.

Fig. 5. Rede af Trolldand, *Nyroca fuligula*, med 16 Æg. Græstuerne om Reden afgnavet af Kvæget. Madstedborg 6. 6. 1936.

ringe Procentdel var forladt. Madstedborgs faste Trolldandebestand kan saaledes utvivlsomt ansættes til 70—90 Par.

Ofte omtales den store Mængde Æg i Trolldanderederne paa Madstedborg, og med god Grund, da Tallene ofte er betydelig større end sædvanlig angivet i Haandbøgerne. 1. Juni 1926 talte Forf. saaledes 1 Rede med 27 Æg, hvoraf dog flere laa udenfor Redekanten, men kun 1 ♀ rugede. Det højeste Ægantal, jeg har set 1 ♀ ruge paa, uden at der laa henkastede Æg omkring Pladsen, var 18 [i 5 af 9 Tilfælde, i de 4 andre laa 1—3 Æg udenfor Reden]. Ved endnu større »Kuldta« saas altid udkastede Æg. De største »Kuld« turde som Regel eller stedse hidrøre fra flere ♀♀. Ofte ligger Æggene i 2 Lag i Rederne (Fig. 5).

Ægantallene [de af Rederne udkastede Æg medregnet], noteret paa de forskellige Tidspunkter, ses af omstaaende Skema. Efter dette maa de normale Kuld paa Madstedborg anslaaes til 8—16 Æg. Madstedborgs Trolldandestamme begynder Æglægningen omkring Midten af Maj. Kuldene er fuldtallige omkring Midten af Juni, indtil hvilket Tidspunkt ♂ og ♀

Ægantal	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21	22	24
Reder 5.— 7. Juni 1936 ..					1	1	..	3	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	1	1	.....	1	1	.....	.....	.....
— 10.—11. Juni 1937 ..	2	3	3	..	3	3	4	4	6	10	4	4	1	5	5	3	6	3	5	2	.....	.....	.....
— 13. Juni 1938	.....	2	2	3	2	5	4	5	3	1	4	2	2	2	3	4	1	4	2	1	1	1	1
Ialt 139 Reder	2	3	5	2	7	6	9	11	11	13	5	8	3	7	7	7	11	4	9	5	2	1	1

holder sammen. Herefter forlader ♂♂ de fast rugende ♀♀ og samler sig i Flokke. 12. Juni 1937 saas saaledes en Flok paa 10 ♂♂ ved Søen. Omlagte Kuld kan selvsagt findes senere. 19. Juli 1937 rugede endnu 1 ♀ paa 7 Æg. Ved ingen af Forf.s Besøg i Juni [9.—19.] er Ællinger iagttaget; de klækkes i første Halvdel af Juli eller nærmere omkring Midten af Maaneden.

For de rugende Troldænder afgiver de mange Græstuer ypperlige Skjulesteder; Rederne anlægges ogsaa i Ly af Tidsler og andre Planter, Studene lader staa; kun et forholdsvis ringe Antal ses helt frit i Terrænet. Fjender af Betydning truer ikke Troldændernes Æg i denne Koloni. Stormaagerne kommer næppe til Øen i Yngletiden; dem saavel som Kragerne vil Terner og Hættemaager holde borte. Af de sidste findes flere Steder paa Madstedborg nok arge Ægspisere, men der er tyndskallede Æg nok at gaa til, saa Troldandens solide Æg lader Hættemaagerne helst urørt. I Sydfinland er Troldænderne ret stærkt knyttet til Maagefuglenes Kolonier, hvor de altid kan finde Beskyttelse mod Fugleangreb og derfor ofte anlægges Rederne temmelig aabent (FABRICIUS og VON HAARTMAN); derimod var de Reder, der i Løbet af lagttagelsesaarene blev fundet udenfor Maagefuglekolonierne, bedre skjult. I Finland skønnes Fjordternen at være Troldændernes vigtigste »Beskytter«, men ogsaa Havternen og Hættemaagen har Betydning i denne Henseende. Sildemaagen nævnes ogsaa, men den »Hjælp«, denne Art yder de rugende Troldænder ved at holde [andre] Marodører borte fra Pladsen, turde dog være noget problematisk. — — Paa Madstedborg nyder Troldænderne baade Beskyttelse gennem gode Skjulesteder for Rederne, ved Splitterners, Sandterners og Hættemaagers Tilstedeværelse — Fjordternen er for faatallig til at spille nogen væsentlig Rolle — og sidst,

men ikke mindst gennem den Fred, de har i Yngletiden, og den Interesse, Madstedborgs Ejere omfatter dem med.

Troldanden yngler nok kolonivis, men et Fællesskab, som f. Eks. Ederfuglen udviser, er der næppe Tale om. Rederne ligger ikke altfor klos op ad hinanden, og Ællingeflokkene ledsages efter Sigende stedse kun af 1 ♀. Det højeste Antal Unger, Forf. har iagttaget følge 1 ♀, var 13 [19. Juli 1937], men Flokkene kan være betydelig større.

Før Troldanden kom til Madstedborg som Ynglefugl, rugede flere andre Andearter paa Øen, saaledes Taffeland, Skeand (HANSEN, p. 94) og Stokand. Om disse er for-drevet af Troldænderne, hvilket ofte nok paastaas, eller om de har forladt Øen »godvillig«, skal være usagt, men faktisk synes Troldanden nu at være Madstedborgs eneste ynglende Andeart, saaledes i alt Fald i Aarene 1936—1938. Forholdet har ganske vist ikke kunnet kontrolleres effektivt, men Forf. har dog ikke sporet nogen iøjnefaldende Stridbarhed fra Troldændernes Side, og med Maagefuglene lever de — hvilket ogsaa de finske Undersøgelser (l. c.) understreger — i bedste Forstaaelse. Troldanderederne findes midt i Splitternekolonierne saavel som klos op ad Hættemaagerederne, og som ventelig er »blandede Kuld« da heller ikke nogen Sjældenhed.

2 ringmærkede Troldænder fra Ovesø er genfundet henholdsvis ved Middelfart og paa Hebriderne (SKOVGAARD, 1930).

Det har nu og da været meddelt, at Bjerganden, *Nyroca marila*, var fundet ynglende i Danmark; fuldgodt Bevis derfor foreligger mig bekendt ikke. COLLIN (p. 673) omtaler et »Fund« fra Nors Sø 10. Juni 1857, men SCHIÖLER (1926, p. 104) tager dog ubetinget Forbehold overfor Meddelelsen. Han anfører: »... at man ... endog om Sommeren kan træffe Bjergænder i vore Farvande, giver lige saa lidt Ret til at tro, at Fuglen er Ynglefugl som det tilsvarende Forhold for Pibeandens Vedkommende«. Som omtalt ovenfor har det sidste dog ikke mere Gyldighed. Ogsaa fra de seneste Aar har der fra troværdig Side foreligget Meddelelse om ynglende Bjergænder i Danmark; men Troldandens ♀ kan meget vel mangle Top og har ofte en tydelig og udbredt hvid Plet ved Næbroden, saa Forveksling med Bjergandens ♀ kan være nærliggende.

Taffeland, *Nyroca ferina*. Ikke iagttaget af Forf. Arten har tidligere ynglet paa Madstedborg, hvorfra Troldanden [maaske uberettiget] faar Skyld for at have fortrængt den (sml. HEIBERG, p. 40; HANSEN, p. 94; KNUDSEN, p. 16).

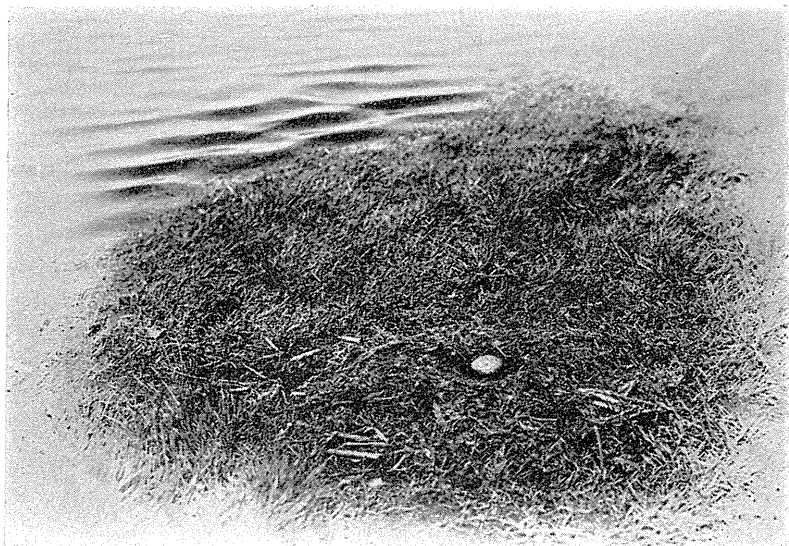
Graagaas, *Anser anser*. Ikke iagttaget af Forf. Det har i de senere Aar været forsøgt at indføre Graagæs til Ovesø (LÜTZHØFT CHRISTENSEN), men nogen udpræget god Lokaltet for Graagæs kan Ovesø og navnlig dens Omgivelser dog ikke skønnes at være.

Agerhøne, *Perdix perdix*. Ynglefugl paa Markerne omkring Søen.

Toppet Lappedykker, *Podiceps cristatus*. Arten er talrig Ynglefugl i Ovesø. Rørsumpene omkring Søen er nok forholdsvis svagt udviklet, men dog ikke mindre, end at de mange Steder frembyder gode Forhold for Redernes Anbringelse.

Bemærkelsesværdig er den Tilbøjelighed, Ovesøs Toppede Lappedykkere har til at klumpe sig sammen i Kolonier, hvilket ellers ikke er Regel for de danske Bestandes Vedkommende. I Udlandet er det dog ikke ukendt, og i Ovesø er Forholdet heller ikke af ny Dato; HANSEN (p. 95) omtaler det fra de første Aar efter Aarhundredskiftet. Selv iagttog jeg i Juni 1937 ikke mindre end 18 Reder i Koloni i og ved en Vig, der er dannet paa Vestsiden af Madstedborg, efterat de 2 Øer ved sidste Vandstandsænkning er blevet landfaste indbyrdes. 15 af Rederne — hvoraf 12 med Æg — fandtes i en nogle faa Snese m² stor Sivbevoksning paa en Vandstand af 10—30 cm. Lige i Nærheden, paa Nordsiden af [den tidligere] Lille Madstedborg laa endnu 3 Reder. Oprindeligt var de formentlig bygget lige i Vandkanten, men Vandstanden var siden faldet, og nu laa de uden nogensomhelst Dækning ca. 1 m fra Søbredden (Fig. 6); de indeholdt henholdsvis 1, 1 og 3 Æg. Rugefuglene ved de sidste 3 Reder nærmede sig Ynglepladsen svømmende og tilbagelagde den sidste Strækning til Æggene i deres overordentlig ubehjælpssomme, noget vraltende Gang med foroverbøjet Krop. Naar jeg nærmede mig, dækkede de i en Fart Æggene til, gjorde nogle kluntede Hop henover Jordsmonnet og forsvandt i deres rette Element, Vandet.

Samtidig med nævnte, 18 Reder stærke, Koloni fandtes 3 Reder ret nær ved hinanden i en Sivbevoksning paa Madstedborgs Østside. 19. Juli 1937 fandtes stadig en Del Reder med Æg, men mange førende Fugle saas ogsaa i Søen. 13. Juni 1938 fandtes kun 5 Reder, alle i Koloni paa Østsiden af Øen. Sivbevoksningen i Bugten paa Vestsiden var dette Aar ganske tør og forladt af Lappedykkerne.

B. LØPPENTHIN fot.

Fig. 6. Rede af Toppet Lappedykker, *Podiceps cristatus*, paa tørt Land. Madstedborg 12. 6. 1937.

Ægantallene i Rederne, kontrolleret under de 3 sidste Besøg paa Madstedborg, fordeler sig som følger:

Ægantal.....	0	1	2	3	4	5
Reder 11.—13. Juni 1937.....	3	2	5	5	4	2
— 19. Juli 1937.....	2	2	4	3	..	..
— 13. Juni 1938	1	2	1	1	..	..

De smaa Ægtal skyldes for en Del Tilstedeværelsen af visse Hættemaager, som Lappedykkerne maatte døje en Del under.

Engsnarre, *Crex crex*. Hørt en enkelt Gang (11. Juni 1937) af Forf. paa en af Madstedgaards Marker.

Rørhøne, *Gallinula chloropus*. Arten er næppe indvandret til Thy før i dette Aarhundrede. HEIBERG (p. 32) havde ikke fundet den. Nu er Rørhønen ikke sjælden ved Ovesø. Forf. har gentagne Gange hørt og set den og 1 Gang (12. Juni 1937) fundet en Rede med 2 Æg i en Rørbræmme ved Søens Vestbred.

Blishøne, *Fulica atra*. Meget almindelig Ynglefugl ved Ovesø. Forf. har fundet Rederne saavel ved Madstedborg som ved Landsiden. En Blishøne fra Ovesø er genfundet i Irland godt 2 Aar efter Mærkningen (SKOVGAARD, 1935).

Vibe, *Vanellus vanellus*. Almindelig Ynglefugl omkring Ovesø, men ikke paa Madstedborg, i alt Fald kun sporadisk som rugende her. Forf. har aldrig iagttaget Yngel paa Øen, men Viber er dog ofte set her, navnlig i Smaaflokke; Fuglene har ikke været aggressive.

Præstekrave, *Charadrius hiaticula*. Ruger sandsynligvis sporadisk paa Madstedborg, hvor Præstekraver ofte ses, ogsaa foretagende Afledningsmanøvrer, men Forf. har ikke iagttaget Æg eller Unger paa Øen. Langs Bredderne af Ovesø er Arten almindelig Ynglefugl. Ogsaa paa de tilstødende Marker holder gerne enkelte Par til.

Strandskade, *Haematopus ostralegus*. Fra gammel Tid regelmæssig Ynglefugl paa Madstedborg. I de senere Aar har 10—20 Par ruget paa Øen. Næst efter Maagefuglene og Troldænderne er Strandskaden den Fugl, der præger Øen mest i Yngletiden.

Storspove, *Numenius arquata*. Ikke konstateret som ynglende i Nabolaget. 13. Juni 1937 iagttoges en enkelt flyvende Fugl over Søen.

Mudderklire, *Tringa hypoleucos*. 19. Juli 1937 iagttog Forf. 2 paa Madstedborg.

Tinksmed, *Tringa glareola*. Ynglefugl ved Ovesø. 1936, 1937, 1938 saas hvert Aar 1 Par paa et bestemt Engareal ved Søens Vestbred, udfor Madstedborg.

Rødben, *Tringa totanus*. Almindelig ved Bredden af Ovesø. Den forekommer ogsaa — i alt Fald sporadisk — som Ynglefugl paa Madstedborg, hvor Forf. saa Reden med 1 Æg 13. Juni 1938. De andre Aar saas ingen sikre Tegn paa, at Arten ynglede paa Øen.

Brushane, *Philomachus pugnax*. Arten nævnes ikke fra Ovesø af HEIBERG, HANSEN, KJÆR; KNUDSEN (p. 18) omtaler

den som tilfældig Gæst, men nu yngler den dog sikkert i Omraadet. I Aarene 1936—1938 har Forf. gentagne Gange iagttaget ♂♂, saavel paa Vest- og Østbredden som paa Madstedborg. Sidstnævnte Sted er Ynglen dog udelukket.

Klyde, *Recurvirostra avosetta*. Ikke omtalt eller kendt som Yngleflugl fra Egnen før 1938, hvor efter Sigende 2 Par havde haft Reder [der var fundet med 4 Æg paa de efter sidste Vandstandsænkning opdukkede Smaaholme Øst for Madstedborg]. Ved Forf.s Besøg midt i Juni iagttoges de 2 Par. 2 af Fuglene holdt til paa Mudderfladen mellem Vestbredden af Søen og Madstedborg; de var altid meget urolige og havde utvivlsomt Unger, der dog ikke iagttoges.

Horsegøg, *Capella gallinago*. Forekommer ved Bredderne af Ovesø, ikke paa Madstedborg som rugende.

Hættemaage, *Larus ridibundus*. Arten er uden Sammenligning Madstedborgs talrigste Yngleflugl. Der samles aarlig omkring 30.000 Æg paa Øen. Bestanden er sandsynligvis 5—6000 Par. Øen er for stor til at kunne »samles ren«, hvorfor det ofte lykkes nogle Maager at faa fuldt Kuld før 25. Maj, hvor Ægsamlingen maa ophøre. Forf. har iagttaget enkelte Unger lidt før Midten af Juni 1937 og 1938.

Af ringmærkede Hættemaager fra Ovesø er 24 rapporteret fra Limfjordsegnene og Nordjylland, 2 fra Midtjylland, 1 fra Sjælland. Af Genfund fra Udlandet stammer 1 fra Holland, 5 fra England, 5 fra Frankrig, 2 fra Pyrenæerhalvøen, 1 fra Azorerne, og endelig kan nævnes 1 Fugl, der blev fundet [død] i Schweiz knap 5 Aar efter Mærkningen. (SKOVGAARD, 1930—1937.)

Sølvmaage, *Larus argentatus*. Kun hørt paa Afstand, 11. Juni 1937. I Nærheden af Madstedborg har Forf. ingen Sølvmaager iagttaget.

Sandterne, *Gelochelidon nilotica*. Næst efter Hættemaagen er Sandternen Madstedborgs talrigste Yngleflugl. Bestanden svinger mellem ca. 100 og 150 Par. 10.—11. Juni 1937 afmærkedes 114 Reder, 13. Juni 1938 56. Ægtallene i disse 180 Reder fordeler sig som følger:

1 Rede med 5 Æg (2 ♀♀).	46 Reder med 3 Æg.
1 — — 4 — do.	98 — — 2 —
	34 — — 1 —

Ungerne kan være ude allerede først i Juni — saaledes saas enkelte 6.—7. Juni (1936) — eller endog 1. Juni (1927). 10.—13. Juni 1937 saas dog ingen Unger, 13. Juni 1938 4. De fleste Sandterner klækker først efter Midten af Maanedens. 19. Juli 1937 saas endnu en Del Unger paa Øen, men de fleste kunde flyve.

Madstedborgs Sandterner trækker normalt — som ventet — mod Sydvest og ret hurtigt efterat fuld Flyvedygtighed er opnaaet. 3 er meldt fra Nordjylland, 4 fra Sydjylland og det slesvigske Omraade, 9 fra Frankrig, 2 fra Spanien. 2 Fugle er taget Sydøst for Mærkningsstedet; 1 blev fundet godt et Aar gammel paa Saltholm; 1 er meldt som genfanget og derefter frigivet fra Omegnen af Lodz i Polen. Endelig skal anføres et transatlantisk Fund, en 3 Maaneder gammel Sandterne fra Madstedborg, der blev genfundet i Vestindien. (SKOVGAARD, 1930—1937; HØRRING.)

Splitterne, *Sterna sandvicensis*. Arten er fra gammel Tid (sml. ogsaa HEIBERG, p. 34) hjemmehørende paa Madstedborg. Bestanden svinger noget fra Aar til Aar. 1936 ynglede kun ca. 35 Par; 1937 og 1938 taltes henholdsvis 141 Reder [i 3 Kolonier] og 73 [i 1 Koloni]. Enkelte Unger kan være fremme før Midten af Juni, saaledes 1937, men 1936 og 1938 iagttoges ingen Unger under Forf.s Besøg; Hovedmængden klækker først efter Midten af Juni. 19. Juli 1937 var endnu en Del Unger ikke-flyvedygtige¹.

I Litteraturen ser man ofte angivet, at Splitternen har

¹ Splitterne dominerede meget stærkt paa Øen denne Dag. Hættemaagerne var ved at forlade Ynglepladsen og betød ikke væsentlig mere i det almene ornithologiske Billede paa Madstedborg end Splitterne, selvom der uomtvistelig tidligere paa Sæsonen havde været mindst 30 Hættemaager paa Øen for hver Splitterne. — I en Beskrivelse af Besøg paa Hirsholmene først i August 1931 (D. O. F. T., 1932, p. 23) har jeg omtalt Splitternen som »vel afgjort . . . Holmenes talrigste Fugl«. Tællinger og Overslag, jeg foretog paa Hirsholmene 29. Maj—2. Juni 1936, gav imidlertid, at de rugende Hættemaagers Antal paa Øerne var mindst 5 Gange saa stort som Splitternernes, der forøvrigt ogsaa stod noget tilbage for Stormmaagernes Tal.

2—3 Æg i Kuldet. Blandt Tusinder af Splitternereder paa danske Ynglepladser [Hirsholmene, Nordre Rønner, Knotten, Stavnsfjord, Madstedborg, Hindsels Fugleholm, Aarø Kalv] har Forf. imidlertid kun set 1 (een) med 3 Æg (Madstedborg, 1. Juni 1927), der utvivlsomt hidrørte fra 2 Moderfugle. Nogle Tal skal gives:

Madstedborg	10. Juni	1937:	3	Reder med 2 Æg,	9	Reder med 1 Æg			
—	—	—	16	— — 2 —	60	— — 1 —			
—	—	—	15	— — 2 —	38	— — 1 —			
—	13. Juni	1938:	9	— — 2 —	64	— — 1 —			
Tyvholm	30. Maj	1936:	13	— — 2 —	206	— — 1 —			
Kølpen	31. Maj	1936:	44	— — 2 —	493	— — 1 —			
Lilleholm									
(Hirsh.)	1. Juni	1936:	23	— — 2 —	256	— — 1 —			
Knotten	7. Juli ¹	1937:	2	— — 2 —	10	— — 1 —			
Kollerne	24. Maj	1937:	6	— — 2 —	29	— — 1 —			
—	3. Juni	1938:	18	— — 2 —	14	— — 1 —			
Aarø Kalv	23. Juni ²	1937:	4	— — 2 —	22	— — 1 —			

Ialt: 153 Reder med 2 Æg, 1201 Reder med 1 Æg

Ovennævnte Tællinger synes at godtgøre, at de danske Splitterners Kuld oftest er fuldstændige med 1 Æg, og 1 Moderfugl præsterer ikke mere end 2 Æg i Kuldet. Af de mange 1-Kuld kan dog maaske en Dels — men næppe et saa paafaldende stort Antals — Tilstedeværelse skyldes, at Søsterægget er taget [af Mennesker eller Fugle].

Splitterne fra Madstedborg søger deres Føde paa Havet. De fouragerer ikke — eller kun undtagelsesvis — paa Ovesø; det sidste synes i alt Fald ikke at iagttages.

Splitterne forsvinder hurtigt, efterat fuld Flyvedygtighed er naaet. Af de rapporterede Ringfugle fra Madstedborg er saaledes kun en enkelt dansk (Vendsyssel). 8 er meldt fra Nordvesttyskland, de Frisiske Øer og Helgoland, 1 er fundet i Holland, 1 i Belgien, 9 i Frankrig, og endelig foreligger Meddelelser om 15 Afrikafund af Splitterne fra Ovesø. (SKOVGAARD, 1930—1936.)

Fjordterne, *Sterna hirundo*. Yngler regelmæssig paa Madstedborg i en Bestand af 10—15 Par. Rederne anlægges nær

¹ Ingen Unger iagttoges.

² En Del Unger iagttoges.

Vandkanten paa Øens sydlige Kyst. 11. Juni 1937 taltes 6 Reder med 3 Æg, 5 med 2 og 2 med 1 Æg. 13. Juni 1938 taltes kun 2 Reder med 3 Æg, 1 med 2 og 2 med 1 Æg. De smaa Kuld skyldes utvivlsomt ægspisende Hættemaagers Naboskab. Rederne belægges saa godt som altid med smaa Sivstumper. En Fjordterne fra Ovesø er genfundet i Frankrig (SKOVGAARD, 1936).

Sortterne, *Chlidonias nigra*. Arten ses hyppigt flyvende over Søen omkring Madstedborg, i hvis umiddelbare Nærhed den dog ikke yngler mere.

Stork, *Ciconia ciconia*. 19. Juni 1937 iagttoges 4 Omstrejfer sammen paa en Græsmark ved Madstedgaard. Storke kommer kun tilfældigt til Madsted. Arten yngler paa Gl. Ørumgaard og i Bedsted ca. 7 km i Luftlinie fra Stedet.

Gøg, *Cuculus canorus*. Almindelig i Egnen.

Skade, *Pica pica*. Almindelig i Egnen.

Allike, *Coloeus monedula*. 13. Juni 1938 saas et Par Stk. paa Madstedborg. De synes ikke at røve Æg og ejheller at være hadet af Maagefuglene.

Graakraage, *Corvus corone cornix*. Ofte set i Egnen, men aldrig paa Madstedborg i Yngletiden.

Digesvale, *Riparia riparia*. Ses ofte flyvende over Søen.

Bysvale, *Delichon urbica*. Gentagne Gange iagttaget, men ikke synderlig talrig.

Forstuesvale, *Hirundo rustica*. Almindelig i Egnen.

Sanglærke, *Alauda arvensis*. Almindelig paa Markerne. Paa Madstedborg har Forf. ikke iagttaget den som rugende. KNUDSEN (p. 17) nævner den som fast Beboer der.

Stær, *Sturnus vulgaris*. Almindelig i Egnen.

Gulbug, *Hippolais icterina*. Almindelig i Egnen. I Juni 1937 hørtes en Fugl i Madstedgaards Have, der under Sangen meget ofte efterlignede Sandternens Stemme.

Rørsanger, *Acrocephalus scirpaceus*. Almindelig i Bevoksninger af Tagrør ved Bredderne af Ovesø.

Sivsanger, *Acrocephalus schoenobaenus*. Almindelig ved Bredderne af Ovesø.

Engpiber, *Anthus pratensis*, og **Gul Vipstjert**, *Motacilla flava*. Forekommer paa Engene omkring Søen.

Hvid Vipstjert, *Motacilla alba*. Almindelig i Egnen.

Tornirisk, *Carduelis cannabina*, **Stillits**, *Carduelis carduelis*, **Gulspurv**, *Emberiza citrinella*, **Kornverling**, *Emberiza calandra*. Almindelige i Egnen.

Rørspurv, *Emberiza schoeniclus*. Iagttaget paa Yngleplads i passende Terræn ved Bredden af Ovesø.

Slutning.

Hensigten med foranstaaende Redegørelse har — som før nævnt — været at give et Billede af de vigtigere Ynglefugle, der er knyttet til Ovesø, navnlig til Madstedborg og det omkringliggende Terræn. Listen over Strejfgæster til Omraadet er derimod meget fragmentarisk saavel som over Ynglefugle i de tilstødende dyrkede Arealer, der nok kan komme til Søen, men praktisk talt intet betyder i det ornithologiske Billede i Yngletiden; hvad jeg har medtaget er mest ret tilfældige Egeniagttagelser.

Voldstederne paa Madstedborg er fredet. Øen som Helhed er en glimrende Lokalitet for ornithologisk Studium, og der har ofte været Stemmer, der udtalte Ønsket om en intensiv Fredning af dens Fuglefauna. I denne Forbindelse er det fristende at henlede Opmærksomheden paa Forholdene paa Lilla Karlsö (sml. LØPPENTHIN, 1938) som ideelle. Paa Lilla Karlsö holdes Vegetationen nede af Faar, maaske lidt rigeligt, da det gaar ud over interessante botaniske Forekomster, men Græstæppet paa Madstedborg frembyder næppe nogen Interesse i denne Henseende, og Studene lever af det hele Sommeren uden særlig Pasning. Uden Kvæget vilde den frugtbare Jord frembringe en Græsvegetation af en saadan Styrke, at i alt Fald Strandskaderne vilde forsvinde helt eller næsten. En og anden Stokand eller Skeand, som ikke yngler paa Madstedborg for Tiden, vilde maaske vende tilbage til Øen, men meget

af det særprægede ved Lokaliteten vilde forsvinde, hvis Stuedene kom bort, hvilket man vel heller næppe tænker paa, saalænge Produktionen betaler sig nogenlunde.

Nyttigt vilde det imidlertid være — i Lighed med Forholdene paa Lilla Karlsö — at frede Ovesø omkring Madstedborg saavel som at udstede officielt Forbud mod Færdsel paa Øen af andre end Ejerne og deres Gæster i Fuglenes Yngletid, hvor Indsamlingen af Hættemaageæg dog stadig kunde fortsættes uden Gene. Fra Øst kan man, uden at blive set fra Madstedgaard, nærme sig Øen, og det er tænkeligt, at Folk, der maatte komme til Madstedborg ad denne Vej, kender knap saa god Forskel paa Sandternens og Hættemaagens Reder som Ejerne selv.

Ornithologische Beobachtungen aus dem Ovesee, Nordwestjütland:

Der Ovesee liegt in der Landschaft Thy [»Tü«] auf etwa 56°50'—54' n. Br. und 8°23'30"—27' ö. L. In Richtung Nordnordost—Südsüdwest beträgt seine Ausdehnung etwa 8 Kilometer; er ist aber kaum mehr als 1 Kilometer an der breitesten Stelle. Die Tiefe ist unbedeutend und geht nur bis etwa 3 Meter. Der See ist eutroph und beherbergt an Pflanzen u. a. grosse Mengen von Wasserpest; die Ufervegetation ist aber an und für sich ziemlich schmal und setzt an vielen Stellen ganz aus. Für Ornithologen wird der See besonders interessant durch die in seinem nördlichen Teil liegende Insel Madstedborg, eine der berühmtesten Kolonien von Bodenbrütern in Dänemark.

Im Laufe der letzten 50—70 Jahre hat man in Thy recht umfassende Entwässerungsarbeiten unternommen, aber es ist immerhin reichlich Wasser zurückgeblieben, weswegen man zweimal den Wasserspiegel vom Ovesee gesenkt hat, 1903 etwa 80 Zentimeter und 1931 etwa 70 Zentimeter. Dadurch hat Madstedborg auch wiederholt sein Aussehen verändert. Am Ende des 18. Jahrhunderts gab es augenscheinlich nur eine Insel (auf Fig. 1 eingezeichnet), die den alten Bewohnern in unruhigen Zeiten wahrscheinlich als Zufluchtsort [»Volksburg«] gedient hat; die aufgeworfenen, auch noch heute vor-

handenen Erdwälle deuten darauf hin. Gebäude scheint die Insel jedoch niemals besessen zu haben. Am Ende des 19. Jahrhunderts war Madstedborg etwa $5\frac{1}{2}$ Hektare groß, und im Süden ragte noch ein 125—150 Quadratmeter großes Inselchen über das Wasser. 1903 wuchsen die beiden Inseln bis auf etwa 10 Hektare bzw. $\frac{1}{2}$ Hektare (Fig. 1). Nach 1931 ist die flachwässrige Strecke zwischen den Inseln trockengelegt, sodaß man heute nur eine Insel von etwa 15 Hektare sieht. Madstedborg ist nur wenige Meter hoch, baumlos und mit gutem Gras bewachsen, das im Sommer Nahrung für etwa 3 Dutzend Kurzhornochsen bietet.

Die wichtigsten Brutvögel von Madstedborg und seiner Umgebung sind folgende:

Nyroca fuligula (L.) Die Reiherente ist der für dänische Ornithologen interessanteste Brutvogel Madstedborgs. Erst vor 40—50 Jahren siedelte die Art sich auf die Insel an; nun nisten dort jährlich 70—90 Paare. Oft findet man sehr viele Eier in den Nesten. 8—16 Eier im Gelege dürfte für Madstedborg normal sein. Gelege von etwa 20 Eiern oder noch mehr stammen jedoch höchstwahrscheinlich von mehr als 1 ♀. — Mit Bezug auf die Eier in 139 kontrollierten Nestern vergl. p. 76 [Ægantal = Anzahl von Eiern; Reder = Nester].

Anas penelops L. Wenn auch dann und wann vermutet, war das Brüten der Pfeifente in Nordjütland bis 1937 unbekannt. Im Juni des genannten Jahres stellte Verf. ein Nest unmittelbar bei Ovesee fest (Fig. 3 und 4).

Anas crecca L., *Anas platyrhyncha* L., *Spatula clypeata* (L.) Brutvögel der Gegend, aber nicht oder jedenfalls nicht mehr auf Madstedborg.

Tadorna tadorna (L.) Die Brandgans brütet alljährlich am Ovesee und kann im Sommer mit den Jungen in der Umgebung von Madstedborg beobachtet werden.

Podiceps cristatus (L.) Haubentaucher sind sehr häufig und nisten bisweilen in Kolonien, was sonst in Dänemark ungewöhnlich ist. 1937 stellte Verf. 18 Nester fest — darunter 15 mit Eiern — ziemlich dicht nebeneinander. Drei der Nester befanden sich sogar auf dem trockenen Lande, etwa ein Meter von der Wasserkante entfernt (vergl. Fig. 6); wahrscheinlich waren sie jedoch direkt am Wasser gebaut, aber infolge des

gesunkenen Wasserstandes trockengelegt. Die wenigen (1 + 1 + 3) zurückgebliebenen [d. h. von Lachmöwen nicht aufgefressenen] Eier wurden stets von den Tauchern bebrütet.

Gallinula chloropus (L.) Brutvogel am See, aber nicht besonders zahlreich.

Fulica atra L. Sehr häufiger Brutvogel.

Vanellus vanellus (L.), *Charadrius hiaticula* L. Häufig in der Gegend, nicht oder nicht regelmäßige Brutvögel auf Madstedborg.

Haematopus ostralegus L. 10—20 Paare brüten alljährlich auf Madstedborg.

Tringa glareola L. Brutvogel am Ufer vom Ovesee.

Tringa totanus (L.) Häufig in der Gegend, sporadischer Brutvogel auf Madstedborg.

Recurvirostra avosetta L. 2 Paare brüteten 1938. Früher nicht nistend beobachtet.

Capella gallinago (L.) Häufig in der Gegend, nicht auf Madstedborg.

Larus ridibundus L. 5—6000 Paare brüten auf Madstedborg, wo alljährlich etwa 30.000 Eier gesammelt werden.

Gelochelidon nilotica (Gm.) 100 bis 150 Paare brüten auf Madstedborg.

Sterna sandvicensis LATH. Der Brutvogelbestand auf Madstedborg schwankt etwas; ein Jahr gab es nur etwa 35 Paare, sonst aber bis zu ein paar hundert Paaren. — — Die Brandseeschwalben in dänischen Kolonien zeitigen meistens nur 1 Ei. Nur $\frac{1}{9}$ [153] der kontrollierten [1354] Nester enthielten 2 Eier [vergl. p. 83].

Sterna hirundo L. 10—15 Paare brüten alljährlich auf der Insel.

Alauda arvensis (L.), *Acrocephalus scirpaceus* (HERM.), *Acrocephalus schoenobaenus* (L.), *Anthus pratensis* (L.), *Motacilla flava* L., *Emberiza schoeniclus* (L.) Brutvögel an den Ufern von Ovesee.

Vor vielen Jahrhunderten stand der Ovesee vielleicht mit der Nordsee in offener Verbindung. Diese Zeit ist schon längst vorbei, aber bemerkenswert ist das unbestreitbar marine Gepräge der Vogelfauna. Brandgans, Austernfischer und Brand-

seeschwalbe sind sonst in Dänemark ziemlich ausgesprochene Küstenbewohner, und für die Brandseeschwalben Madstedborgs gilt sogar, daß sie garnicht oder fast nicht im Ovesee ihre Nahrung suchen, sondern [immer] direkt nach dem Meer fliegen; hier fehlen jedoch für die Art geeignete Brutplätze.

Die hier besprochene Lokalität kann vielleicht auch einen Hinweis darauf geben, daß man unter den Vögeln nicht allzu streng zwischen Süßwasser- und Meeresbewohner unterscheiden darf. — — *Mergus serrator* L. har Verf. freilich nicht im Ovesee beobachtet; im benachbarten Örum See jedoch brütet diese Art auf einem Inselchen mit Lachmöwen und Reiherenten zusammen.

Litteratur.

- BRUUN, DANIEL: Danmark, Land og Folk. Bind 1, Bog 1; Bind 2, Bog 5. Kjøbenhavn & Kristiania, 1919.
- CHRISTENSEN, H. LÜTZHØFT: Graagaasen i Jylland. Dansk Jagttidende, LII, Nr. 18, Dec. 1935.
- COLLIN, JONAS: Skandinaviens Fugle med særligt Hensyn til Danmark og de nordlige Bilande. Af N. KJÆRBØLLING. Kjøbenhavn, 1875—1877.
- FABRICIUS, ERIC: Några iakttagelser rörande viggens, *Nyroca fuligula* (L.), beroende av måsfåglarna såsom häckfågel i skärgården. *Ornis fennica*, XIV, 1937, p. 115—125.
- HAARTMAN, LARS VON: Till kännedomen om viggens, *Nyroca fuligula* (L.), häckningspsykologi i skärgården. *Ornis fennica*, XIV, 1937, p. 125—134.
- HANSEN, M. EWALD: Et Besøg paa »Madstedborg«. D.O.F.T., I, 1906—1907, p. 93—95.
- Fugleholmen Madstedborg. Flora og Fauna, 1921, p. 23—26.
- HEIBERG, P. V.: Thylands Fugle. Viborg, 1886.
- HOLSTEIN, VAGN: Fuglelivet paa Vejlerne i Han-Herred. D.O.F.T., XXVI, 1932, p. 38—52.
- HØRRING, R.: Resultat af Ringmærkningerne i 1931—37. Vid. Medd. Nat. For., CI, 1938, p. 347—359.
- KJÆR, TH.: Lidt om Fuglelivet i Thy og Vejlerne Nord for Limfjorden. Flora og Fauna, 1929, p. 109—118.
- Ornithologiske Iagttagelser i Thy og Vestjylland. Flora og Fauna, 1933, p. 97—112; 1934, pp. 25—32 og 77—93.
- KJÆRBØLLING, N.: Danmarks Fugle. Kjøbenhavn, 1852.
- KNUDSEN, V. SIGFRED: Jydske Egne. III. Fugleholmen »Madstedborg« i Ove Sø, Thy. Flora og Fauna, 1925, p. 1—18.

- LØPPENTHIN, BERNT: Toppet Skallesluger, *Mergus serrator*, ynglende ved Ferskvand. D. O. F. T., XXXI, 1937, p. 152—153.
 — Stora og Lilla Karlsö før og nu. Naturens Verden, 1938, p. 298—321.
- NØRGAARD, P. O. C.: En af Danmarks sjældne Ynglefugle ruger i Thy. Dansk Jagttidende, LIV, 1937, p. 173.
- SCHIØLER, E. LEHN: Danmarks Fugle. Bd. 1, København, 1925; Bd. 2, ibd., 1926.
- SKOVGAARD, P.: Dansk Ornithologisk Centrals Ringmærkninger. [I], D. F., III, 1930, p. 1—56; II, D. F., IV, 1935—1936, p. 165—211; III, D. F., IV, 1937, p. 255—263.
- TRAP, J. P.: Kongeriget Danmark. 4. Udg., 1924, Bd. 5. København, 1924.

Et Kartotek over ornithologiske Iagttagelser.

(Dansk Zootopografisk Undersøgelse).

Af P. JESPERSEN.

Naar man beskæftiger sig med Undersøgelser over forskellige Fuglearters Udbredelse og Forekomst her i Landet, er det i mange Tilfælde vanskeligt at faa samlet et tilstrækkeligt Materiale til en tilfredsstillende Løsning af Opgaven. Naar det drejer sig om sjældne Arter, er det ved at gennemgaa den foreliggende Litteratur ofte muligt at faa samlet en Del Oplysninger, medens det for mere almindelige Arter viser sig betydeligt vanskeligere, idet Iagttagelser af disse kun mere undtagelsesvis bliver publiceret. Nu er Forholdet det, at de mange fugleinteresserede Mennesker, der findes her i Landet, Aaret rundt foretager en Mængde Iagttagelser af saadanne Fuglearter, hvis Forekomst og Trækforhold det vilde være af Interesse at faa nærmere klarlagt, men disse Iagttagelser bliver blot aldrig udnyttet. De spredte Iagttagelser frembyder i sig selv ingen større Interesse, men i det Øjeblik, de blev samlet med andre tilsvarende Iagttagelser, vilde de kunne blive af Værdi for en Undersøgelse af de forskellige Fugles Udbredelse og Forekomst.

En mindre Kreds af Ornithologer har nu taget den Opgave op at søge at samle alle ornithologiske Iagttagelser af Interesse, hvorfor man henvender sig til alle fugleinteresserede Menne-